

Noi pași înspre digitalizarea justiției din România în contextul pandemiei

Noua realitate generata de pandemia de COVID-19 a determinat o accelerare remarcabila a procesului de digitalizare în numeroase activități sociale și economice. Însa, în timp ce școala, munca și chiar interacțiunea cu anumite autorități ale statului s-au mutat în mare parte în mediul virtual, în justiție, progresul tehnologic nu a răspuns suficient provocărilor generate de nevoia de distanțare socială, în primul rând din cauza neadaptării cadrului legal aplicabil. După o așteptare lungă, recent, a fost adoptat un proiect de lege în Parlament, care permite introducerea actului de justiție din România în era tehnologiei. Deși aceste reguli sunt aplicabile doar pe durata stării de alertă instituite în contextul pandemiei, ele reprezintă primul pas spre un sistem care ar putea fi adoptat cu titlu permanent.

Pandemia a îngreunat procesul de inițiere și soluționare a dosarelor de judecată

Conform rapoartelor de activitate ale curților de apel din țară, impactul contextului epidemiologic asupra justiției s-a resimțit atât în scăderea numărului de dosare noi înregistrate în cursul anului 2020 (cu aproximativ 14%, spre exemplu, la nivelul Curții de Apel Cluj), cât și în reducerea numărului de dosare soluționate (Curtea de Apel București a anunțat o scădere cu 10% în aceasta privință), în condițiile în care judecarea altor procese civile, în afara celor de urgență deosebită, a fost suspendată anul trecut timp de două luni. O imagine mai clară asupra situației va fi reflectată în raportul Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiției în anul 2020, așteptat în cursul lunii mai.

În acest context, Parlamentul României a adoptat, în procedura de urgență, pe data de 6 aprilie, proiectul de lege privind unele măsuri în domeniul justiției în contextul pandemiei de COVID-19, cu scopul de a preveni răspândirea virusului în timpul efectuării actului de justiție, inclusiv prin încurajarea digitalizării activității instanțelor. Actul normativ a fost trimis președintelui spre promulgare și va intra în vigoare în termen de trei zile de la publicarea în Monitorul Oficial.

Suspendarea activității instanțelor

Una dintre noutățile introduse de legea recent aprobată acordă instanțelor posibilitatea de a restrânge activitatea de judecată dacă, din motive legate de pandemia de COVID-19, activitatea este grav afectată din cauza numărului judecătorilor și al membrilor personalului auxiliar care se afla în carantina sau în izolare.

Similar cu reglementarea aplicabilă pe durata stării de urgență (martie – mai 2020), pe perioada în care are loc restrângerea activității instanței, în materie civilă se vor judeca doar cauzele considerate a fi de urgență deosebită

de catre colegiul de conducere al curții de apel, în timp ce competența CSM este limitata la a da îndrumari neobligatorii în legatura cu acest aspect. În alte cauze civile, cu excepția celor considerate de urgența deosebita, judecata se amâna de drept pe durata restrângerii activității instanței.

Sedințe de judecata prin videoconferință

O masura care a fost ceruta și îndelung așteptata atât de reprezentanții instanțelor, cat și de corpul avocaților, este desfașurarea ședințelor de judecata în materie civila prin videoconferință, posibilitate care elimina riscul de infectare și, totodata, are avantajul reducerii timpului petrecut în instanța sau în deplasari necesare în acest scop. Masura se va dispune de catre instanța cu acordul părților, fiind necesar ca mijloacele tehnice sa asigure integritatea, confidențialitatea și calitatea transmisiunii. Pentru a asigura accesul publicului, instanța va dispune ca ședințele de judecata desfașurate în aceste condiții sa se transmita în direct prin mijloace electronice, pe portalul instanțelor de judecata, când este posibil.

În cazul în care părțile se afla într-o localitate care nu este în circumscripția instanței competente sa judece cauza și nu dispun de mijloacele tehnice care sa le permita participarea la ședințele de judecata prin videoconferință, legea prevede ca instanța din localitatea în care se afla părțile poate pune la dispoziția acestora echipamentele necesare.

Formatul electronic devine regula

Alte masuri prevazute de noua lege vizeaza utilizarea preponderenta a mijloacelor electronice de comunicare, atât pentru depunerea documentelor la dosarul cauzei, cât și pentru comunicarea actelor de catre instanța și executorii judecatorești. Astfel, utilizarea documentelor în format electronic devine regula, nemaifiind doar o excepție.

De asemenea, pe durata în care legea își produce efectele, pragul valoric pentru aplicarea procedurii simplificate referitoare la cererile de valoare redusa este majorat de la 10.000 lei la 50.000 lei

Noile reglementari ar putea fie extinse dincolo de pandemie

Proiectul de lege privind adaptarea și digitalizarea justiției în pandemie poate reprezenta un prim pas în direcția modernizării activității instanțelor din România. Chiar daca aplicabilitatea legii este limitata pe durata starii de alerta declarata pentru combaterea pandemiei de COVID-19, în funcție de rezultatele masurilor adoptate, ne putem aștepta la extinderea și generalizarea prevederilor cuprinse în noul act normativ.

Pe de alta parte, însuși textul de lege (prin utilizarea repetata a sintagmei „când este posibil”) denota faptul ca, pe lângă soluții legislative, este necesar și un efort logistic pentru dotarea instanțelor cu tehnologia indispensabila în vederea digitalizarii, precum și instruirea personalului pentru utilizarea acesteia. Primii pași în acest sens au fost anunțați înca de anul trecut de Ministerul Justiției, sub forma unei finanțari de aproape opt milioane de euro pentru dotarea instanțelor cu sisteme de videoconferință și alte echipamente informatice.